

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1954.

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1954—1955

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE OVER 1954

De samenstelling van de commissie bleef in 1954 ongewijzigd. Het bureau der commissie zond in Juli en December een vragenlijst uit. Beide lijsten (nos. 25 en 26) bevatten vragen van uiteenlopende aard, voor het grootste deel aan het leven ten plattelande ontleend. De tweede werd tevens (als lijst 4) uitgezonden door het Séminaire de Dialectologie flamande de l'Université de Liège, op voorstel van Prof. Dr. Willem Pée, directeur van dit seminarie, zoals eerder met de lijsten 23 en 24 was gebeurd.

Op 31 December 1954 bezat het bureau 37310 ingevulde vragenlijsten, als volgt verdeeld: van lijst 1: 2299 exx., van lijst 2: 2298 exx., van lijst 3: 2405 exx., van lijst G.V.: 1897 exx., van lijst 4: 1582 exx., van lijst 5: 1776 exx., van lijst 6: 1548 exx., van lijst 7: 1473 exx., van lijst 8: 1452 exx., van lijst 9: 1314 exx., van lijst 10: 1559 exx., van lijst 11: 1107 exx., van lijst 12: 785 exx., van lijst 13: 1047 exx., van lijst 14: 1054 exx., van lijst 15: 1310 exx., van lijst 16: 1232 exx., van lijst 17: 1267 exx., van lijst 18: 1305 exx., van lijst 19: 1364 exx., van lijst 20: 1205 exx., van lijst 21: 1261 exx., van lijst 22: 1192 exx., van lijst 23: 1168 exx., van lijst 24: 1198 exx., van lijst 25: 904 exx., van lijst 26: 308 exx. In de loop van het jaar werden 2712 ingevulde lijsten ontvangen.

Voor de „Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland” werden vier kaarten getekend: *kneu*, *vink*, *merel* en *kaantjes*. Hiermede is de zesde aflevering voltooid, zodat deze in de loop van 1955 zal verschijnen. Voor de zevende aflevering werd één kaart, die van de *ui*, getekend; drie andere kaarten zijn in een vergevorderde staat van voorbereiding en zullen nog in 1955 getekend kunnen worden, aangenomen dat de werkzaamheden van de zwaarbelaste tekenaar de heer De l'Orme dit toelaten.

Het contract met de N.V. E. J. Brill's Uitgeversmaatschappij, waarover in het verslag over 1953 gesproken is, werd in de loop

van het afgelopen jaar gesloten. Van de zesde aflevering af is de Taalatlas dus een uitgave van de commissie.

In het vorige jaarverslag werd reeds meegedeeld, dat de heer G. Winnen, tevoren Vlaams medewerker van het bureau der commissie, tegen het eind van 1953 is tewerkgesteld op het Séminaire de Dialectologie Flamande van de Universiteit van Luik, teneinde aldaar, onder leiding van Prof. Dr. Willem Pée, in het vervolg het Zuidnederlandse deel van de taalkaarten te bewerken. Deze wijze van samenwerking was op het tijdstip, waarop dit jaarverslag werd opgesteld, echter nog niet geheel geregeld.

Ons medelid de heer Heeroma verzocht en verkreeg als directeur van het Nedersaksisch instituut der Rijksuniversiteit van Groningen de medewerking van het bureau ten behoeve van de door hem uit te geven Taalatlas van Oost-Nederland en aangrenzende gebieden.

De druk van de bibliografie der Nederlandse dialecten vordert geleidelijk. Op het eind van het jaar waren zeven vel gezet, d.i. ongeveer de helft van de geraamde omvang.

Van het tijdschrift „Taal en Tongval” verschenen de afleveringen 4 van jaargang 5 (1953) en de eerste drie van jaargang 6 (1954), de tweede en de derde in de vorm van een dubbelaflevering, opgedragen aan Prof. Dr. E. Blancquaert ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag.

Op 12 Juni vond een symposium plaats, waarop Prof. Dr. J. G. van Dillen en Mw. Dr. Jo Daan het woord voerden, respectievelijk over „Omvang en samenstelling van de bevolking van Amsterdam in de 17e en 18e eeuw” en „Amsterdamse dialecten in het verleden”. Voor dit symposium bestond de gebruikelijke belangstelling. Tot de deelnemers behoorden o.a. Prof. Dr. E. Blancquaert (Gent), Dr. J. Leenen (Brussel), Prof. William G. Moulton (New York) en Prof. Dr. Willem Pée (Luik). Het verslag van dit symposium verscheen inmiddels o.d.t. „Bevolking en taal van Amsterdam in het verleden” als deel XIV van de „Bijdragen en Mededelingen”. Als deel XIII verschen in deze reeks het verslag van het symposium van 29 December 1953 o.d.t. „De school tussen dialect en cultuur-

taal”. Op 27 October hield de commissie haar dertiende symposium, waarop Prof. Dr. William Foerste (Munster) en Prof. Dr. K. Heeroma spraken over „Westfaalse en Nederlandse expansie”. Het verslag van dit eveneens drukbezochte symposium is ter perse en zal bij het verschijnen van dit verslag reeds in druk zijn verschenen.

Ook in het afgelopen jaar vonden twee medewerkersbijeenkomsten plaats van de drie samenwerkende commissies. Op 29 Mei kwamen een aantal Zuidhollandse medewerkers bijeen te 's-Gravenhage, op 27 November een aantal Utrechtse, Gelderse en Limburgse medewerkers te Arnhem, beide keren in een geheel gevulde zaal. Beide keren hebben de directeur en enkele andere personeelsleden een uiteenzetting gegeven van de werkzaamheden van het bureau en de resultaten van het onderzoek. Een kleine tentoonstelling lichtte een en ander toe.

Op 12 Juni heeft de commissie een bijeenkomst georganiseerd van een vijftiental daartoe uitgenodigde Noord- en Zuidnederlandse dialectologen, die onder leiding stond van de voorzitter der commissie en waarop een aantal problemen van technische aard werden besproken, in hoofdzaak met betrekking tot de kaarten en de vragenlijsten. Een gestencild verslag van deze besprekingen is aan de deelnemers en aan enkele andere uitgenodigden, die verhinderd waren, toegezonden.

Mw. Dr. Daan vertegenwoordigde het bureau der commissie bij de overdracht van de gramofoonplaten van de Limburgse dialecten, waarover in het vorige jaarverslag werd geschreven, op 6 Januari te Maastricht. Eveneens vertegenwoordigde zij het bureau op de Dag der Limburgse en Rijnlandse dialecten, op 22 Mei te Roermond georganiseerd door de kring Roermond van het genootschap V.E.L.D.E.K.E.

Naar aanleiding van een door het raadslid de heer A. B. van Heusden, litt. Neerl. drs., bij de behandeling van de begroting voor 1954 in de Amsterdamse gemeenteraad gevoerd pleidooi voor het beschrijven en in kaart brengen van de grote verscheidenheid der Amsterdamse dialecten, heeft het gemeentebestuur de wenselijkheid

van dit onderzoek overwogen en zich voor medewerking tot de Universiteit van Amsterdam gewend. Vanwege deze heeft de commissie een uitnodiging bereikt, hieraan haar medewerking te verlenen, waarin zij in beginsel heeft toegestemd. Het is de bedoeling dat het historische deel van dit onderzoek onder leiding komt te staan van ons medelid de heer Hellinga, terwijl het onderzoek naar de Amsterdamse dialecten in het heden door het bureau der commissie zou worden uitgevoerd. De commissie heeft Dr. Daan belast met de uitvoering van dit onderzoek. Zij zal daaraan van een nader te bepalen tijdstip af de helft van haar tijd wijden. In verband daarmee is de aanstelling van een nieuwe wetenschappelijke kracht een dringende eis. Het is de bedoeling dat Dr. Daan een voorlopig onderzoek zal instellen en de resultaten daarvan ongeveer een jaar na het begin van dit onderzoek ter kennis van de commissie zal brengen. Daaruit zal dan blijken of voortzetting van het onderzoek al dan niet gewenst wordt. De secretaris zal samen met de heer Hellinga een begroting opstellen en van Rijksweg de benodigde gelden trachten te verkrijgen.

Ook in het afgelopen jaar heeft Dr. Daan niet meer dan een tiental medewerkers in Noord-Holland kunnen bezoeken. Deze bezoeken, enkele jaren geleden begonnen om het contact met de medewerkers te versterken en de schriftelijk verkregen gegevens aan te vullen en te controleren, kunnen te zelden worden afgelegd, doordat de daarvoor aangewezen functionaris te zeer met andere werkzaamheden belast is.

De verzameling dialectopnamen werd uitgebreid met opnemingen van het dialect van Enkhuizen, Egmond aan Zee, Epe, Kampen en Schokland; het dialect van dit voormalige Zuiderzeeland is gesproken door thans hoogbejaarde zoons en dochters van Schokker vissers, die het in huiselijke kring nog plegen te spreken. Verder werden copieën gemaakt van door anderen gemaakte opnemingen van het dialect van Lopik, Sleen, De Wijk, Doornspijk, Lemele, Staphorst, Tilligte en Hekelingen. Bij wijze van proef vervaardigde Philips' Phonographische Industrie te Baarn kosteloos een metalen gramfoonplaat van een deel der in het vorige jaar-

verslag genoemde opnemingen van het Aalsmeers. De heer J. L. Ooms verleende daarbij zijn zeer gewaardeerde medewerking. Het daarbij toegepaste procédé is kostbaar, maar de duurzaamheid van deze platen wordt voor enkele eeuwen gegarandeerd. De heer Van der Zee zette zijn transcriptie in fonetisch schrift van de dialectopnemingen op gramfoon- en magnetfoonplaten voort.

In samenwerking met de Volkskunde- en de Naamkunde-commissie heeft de commissie in December 1954 de zesde aflevering van de „Mededelingen van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen” laten verschijnen, waarin o.a. een bijdrage van de student-assistent W. G. Rensink over de voorlopige resultaten van vragenlijst no. 25 (met een kaartje) is opgenomen.

Vele binnen- en buitenlandse bezoekers hebben ook in het afgelopen jaar het bureau bezocht en zijn verzamelingen en bibliotheek geraadpleegd. Van de buitenlandse bezoekers noemen we Bernhard Honte (Munster), Prof. Dr. Th. Baader (Hiltrup, Westfalen), Prof. William G. Moulton (Cornell University, Ithaca, New York), die een groot deel van het jaar op het bureau gewerkt heeft, Prof. Dr. E. Blancquaert (Gent), Dr. J. Leenen (Brussel), Prof. Dr. W. Pée (Luik), G. Winnen (Luik), Dr. Sven Benson (Lund), Mw. Concepción Casado (Madrid), Prof. H. Wesche (Göttingen), Prof. Dr. W. Mitzka (Marburg), Dr. Uwe Dorn (Bremen), Julien Kuypers (Brussel).

De secretaris en Dr. Daan gaven ook in dit jaar weer aan de candidandi in de Nederlandse letteren aan de Universiteit van Amsterdam colleges ter inleiding in de dialectologie, waarna deze studenten in twee groepen gezamenlijk een kaart bewerkten.

De student-assistent W. G. Rensink verkreeg op zijn verzoek gedurende de maanden November en December verlof; zijn werk werd in deze maanden waargenomen door de heer M. F. Elling, cand. Nederl. letteren te Utrecht.

Door aankoop en schenking nam de bibliotheek met een aantal boeken en handschriften toe. Van de geschenken noemen we een aantal Nederlandse en Duitse kaarten, geschonken door de heer

Kloeke, een lijst van woorden en zegswijzen in het dialect van Haamstede en Burg en een aantal schetsen in dit dialect, geschreven en geschonken door de heer W. G. Boot, een grote verzameling aantekeningen uit en over verschillende dialecten, bijeengebracht door wijlen onze medewerker de heer A. L. Vreeken en geschonken door zijn zoon Dr. W. A. L. Vreeken, en van de heer G. H. Wanink een aanvulling in handschrift op zijn Twents-Achterhoeks woordenboek. Bovendien ontving het bureau van Mr. P. Lantermans in bruikleen een handschrift, bevattende een Overbetuws woordenboek, samengesteld door zijn vader, wijlen de heer K. Lantermans.

De commissie ontving een subsidie van de provincies Gelderland over 1953 en Noord-Brabant over 1954 (respectievelijk f 200,— en f 100,—). Van de donateurs, wier namen in bijdrage I worden genoemd, werd een bedrag van f 36,50 aan donaties ontvangen. Voor het financieel beheer zij verwezen naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

*Namens de Dialecten-commissie der
Koninklijke Nederlandse Akademie
van Wetenschappen:*

C. B. VAN HAERINGEN, *voorzitter.*
P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester.*

BIJLAGE I

Lijst van donateurs van de Dialecten-commissie:

M. E. Daan, Prof. Dr. C. F. A. van Dam, Dr. H. J. E. Endepols, Prof. Dr. K. Fokkema, Mw. Dr. H. C. M. Ghijsen, Mw. M. Goedhart-Van Alebeek, Mw. Dr. A. R. Hol, Mw. Dra. H. A. Huygens-Wijma, Dr. W. A. F. Janssen, Mw. C. A. A. Mulder, J. M. Renders, Dr. J. Smit, Prof. Dr. G. Stuiveling, Dr. J. G. H. Tans, Mw. J. Tinbergen, P. van Vliet, S. S. D. Wehrens, Prof. Dr. J. Wils.

BIJLAGE II

Lijst van personen, die in 1954 boeken en handschriften aan het Centraal Bureau voor Nederlandse en Friese dialecten schonken:

Prof. Dr. E. Blancquaert, W. G. Boot, Joh. Buursink, Prof. Dr. W. J. H. Caron, Dr. Fr. van Coetsem, Dr. Jo Daan, W. F. Daems, Dr. B. Ejder, Gemeentebestuur van Dokkum, Rédaction du Glossaire de la Suisse romande, Prof. Dr. C. B. van Haeringen, Dr. A. R. Hol, Prof. Dr. Peter Jørgensen, Dr. L. Kaiser, H. Klaassen, K. ter Laan, H. Landheer, Prof. Dr. A. van Loey, G. L. Meinsma, Prof. Dr. W. G. Moulton, Toneelfonds „Neerlandia”, Prof. Dr. J. L. Pauwels, Prof. Dr. W. Pée, Permanent Committee on Geographical Names, J. A. L. Peters, Prof. Dr. Sever Pop, Dr. A. Rakers, Dr. M. Schönfeld, Kl. Sierksma, Dr. J. F. Steenhuis, Studiekring voor het Taalgebruik in de Landbouw, Prof. Dr. A. Teeuw, Dr. J. de Vries, G. H. Wanink, G. Winnen, D. O. Zetterholm.